כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר הַשְׁבוּעִי

תקעו בחודש

אדמו"ר הזקן

שבוע פרשת כי תבוא

הַמַּאֲמָר
הַשְׁבוּעִי

תקעו בחודש

אדמו"ר הזקן

שבוע פרשת כי תבוא

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצויג, אחיה מרקוביץ׳ ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל ויוסף ברוך שטקל.

הגהה ועריכה לשונית: צורי זייצ׳יק, ישראל מאיר אופן ולוי יצחק ויגורט.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו״ל: יוסף שוביה ספקטור, אביגדור קליין, שילה קליין ואהרן רוזנצויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בע"ה

שבוע פרשת כי תבוא,

השבוע לכבוד הימים הקדושים והנוראים - ימי **ראש השנה** הבעל"ט, נלמד מאמר מיוחד ומפליא **ביסודות** הרבים שמתבארים בו במתיקות רבה - מאמר ד"ה **'תקעו בחודש שופר'** (השני) - מתוך ליקוטי תורה לאדמוה"ז.

המאמר נוגע בשאלה היסודית ביותר בחיים שלנו, ושכל אחד מאיתנו שאל את עצמו אותה: מה אני עושה כאן בעולם?!, למה הנשמה שלי ירדה בכלל ממקומה העליון אצל ה' לתוך הגוף והעוה"ז הגשמי?, ובעצם בכלל למה ה' ברא את העולם והוריד את כביכול את עצמו למקומות **'תחתונים'** מגושמים ו'ישותיים' כל כך, מה הוא הרוויח מזה?

המאמר שלנו נוגע בשאלה הזו, ומתוכה מגיע לבאר בבהירות רבה את מהות העבודה שלנו בימי ר"ה - **'המלכת ה''** עלינו ועל העולם כולו, תוך ביאור עמוק על משמעות התקיעה והצעקה הפנימית שלנו ב**תקיעת שופר**, **י"ג מדות** של רחמים ועוררות הרחמים העליונים עלינו, כשתוך כדי נוסף ביאור נפלא על מהות מלכות ה' בעולם, משמעות בריאת העולם **'יש מאין'**, מה הם ומה משמעותם של **'המים העליונים'** ו**'המים התחתונים'**, ולקינוח- מתווסף למאמר גם המשל היסודי ליחוד ה' - "כי שמש ומגן הוי' אלקים", ועוד.

ויה"ר שבזכות עיסוקנו ולימודנו בחסידות ופנימיות התורה - שעניינם לראות בכל דבר את ה' מלכותו וחיותו, נזכה לראות ב"מלך ביופיו תחזינה עינך"- בהתגלות מלכות ה' בעולם לעיני כל, ע"י עבודתנו בהמלכת ה' בימי ראש השנה (כאמור בפנים המאמר), "ותמלוך אתה הוא הוי' לבדך על כל מעשיך" בבימ"א.

בברכה ל'**כתיבה וחתימה טובה**, לשנה טובה ומתוקה - בספרם של צדיקים גמורים (-שעושים תמיד תשובה, כידוע..)', אמן.

חברי המערכת.

תקעו בחודש

לקוטי תורה – אדמו"ר הזקן

מבואר

משמעות הפסוק "תקעו בחודש שופר"

תקעו בחדש שופר כו'. פירוש בחדש זמן חידוש לבנה שמתחדשת בראש־חודש הוא ראש־השנה שאז הוא חידוש מעשה בראשית זה היום תחלת מעשיך כו'.

הפסוק אומר "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו" (תהלים פא, ד). חז"ל במסכת ראש השנה לומדים מהמילים בפסוק "בכסה ליום חגנו" שהפסוק מדבר על ראש השנה - "איזהו חג שהלבנה מתכסת בו - הוי אומר זה ראש השנה"; כלומר, החג שחל בראש חודש - שהוא הזמן שבו הלבנה מתכסה מעינינו ואח"כ מתחדשת, והעולם מתחדש לעוד חודש - הוא ראש השנה. וראש השנה בעצמו הוא היום שבו נברא העולם - "מעשה בראשית", ועליו נאמר "זה היום תחלת מעשיך" - ולכן כל שנה ושנה בראש השנה העולם מתחדש עוד פעם לשנה נוספת.

מדוע ראש השנה חל בא' בתשרי ולא בכ"ה באלול?

והנה בכ"ה באלול נברא העולם וראש־השנה הוא יום ו' לבריאת העולם יום בריאת אדם־הראשון, וצריך־להבין למה אין עושין ראש־השנה בזמן חידוש העולם ממש שהוא יום ראשון למעשה־בראשית.

מכיוון שכאמור ראש השנה הוא היום בו נברא העולם: צריך להבין מדוע אנו מציינים אותו דווקא בא' תשרי - שהוא היום בו ה' ברא את אדם הראשון, ולא בכ"ה באלול - שהוא היום שבאמת ה' התחיל לברוא (וממילא בכל שנה 'לחדש') את העולם.

בשביל לענות על שאלה זו אדה"ז מקדים:

מידת הדין והצמצום בבריאת העולם

> אך דכתיב בראשית ברא אלקים אלקים מדת הצמצום שמתחלה עלה במחשבה לברוא במדת־הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת־הרחמים פירוש מתחלה היה מדת הדין מדת הצמצום לצמצם ולהעלים אור אין־סוף ברוך־הוא שכשמו כן הוא אין לו סוף כו' שיתגלה העולם ליש ודבר בפני־עצמו ונגלה ונראה לעיני בשר גשמי והוא ענין בראשית ברא שלשון ברא נופל על דבר שהוא נברא יש מאין.

תחילת התורה וראשית בריאת העולם הוא "בראשית ברא אלקים", שם 'אלקים' מורה על הגבורה והיכולת של ה' 'לצמצם' את עצמו.

תחילת התורה והבריאה בפסוק זה, באה ללמד אותנו "שמתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים - שיתף עמו מידת הרחמים". כלומר מכיוון שה' הוא 'אין' - אין סופי ו'בלתי בעל גבול' ("אור אין סוף ברוך הוא") - אז כדי לברוא וליצור את העולם (מלשון 'העלם') שמהותו הוא 'יש', דבר מדוד 'ובעל גבול' - הוא היה צריך לצמצם ולהעלים את עצמו, על ידי מידת הגבורה ('דין'), בשביל שיוכל 'להיברא' העולם הזה הגשמי כמו שהוא.

וזה פירוש הפסוק "בראשית [ביסוד העולם] ברא [- בריאה היא יצירה והפיכה של דבר שלא היה קיים, 'אין' - לדבר קיים, 'יש'] אלקים" - ה'בריאה' של "יש מאין" היא מכוח הגבורה והצמצום של ה', הרמוז בשם 'אלקים'.

השמש והמגן כמשל ל"יש מאין"

> ולכאורה אינו מובן שהרי אדרבה כולא קמיה כלא וכל מה שלמטה מטה הוא יותר נחשב אצלו לאין ממש וכל מה שלמעלה מעלה הוא יותר נחשב ליש כמו־שכתוב להנחיל אוהבי יש ולמה נקרא השתלשלות העולמות בשם בריאה יש מאין.

על־פי־זה לכאורה לא מובן מה שאנו קורים לבריאה הגשמית 'יש', שנוצרת מה' שהוא 'אין'. הרי ברור שדווקא ה' הוא ה'יש האמיתי' והוא יותר 'קיים' מהמציאות הגשמית! ויותר מכך, שהרי "כולא קמיה כלא חשיב" - כלומר כל המציאות לפניו יתברך נחשבת כ'לא', ואינה חשובה ותופסת מקום אצלו כלל; ואם כן צריך להבין למה בריאת העולם ("השתלשלות העולמות") נקראת בריאה "יש מאין".

כדי להסביר את זה צריך להקדים:

והענין הוא כמו־שכתוב כי שמש ומגן הוי' אלקים שהוי' הוא בבחינת מאור השמש עצמה ואלקים הוא בחינת מגן ומחסה שהוא להעלים ולהסתיר מאור גוף השמש בל יראה כי־אם בבחינת זיו והארה שאם לא היה המגן והמחסה לא היה השמש מאיר בבחינת זיו אלא זיו השמש היה בטל למקורו בגוף מאור השמש.

כתוב בפסוק "כי שמש ומגן הוי' אלקים". כמו שלשמש יש 'מגן' וכיסוי ('נרתיק חמה') - כך שם 'אלקים' הוא 'מגן' ומכסה את שם הוי'.

בחסידות[1] לומדים מהפסוק והמשל הזה יסוד עצום הנוגע ליחוד ה' והכרתנו אותו, והוא:

השמש מורכבת מ'גוף' השמש, ומ'הזיו', שהוא אור השמש המאיר החוצה. האור ו'הזיו' שהיא מאירה החוצה - וודאי קיים גם בתוכה, אלא שהוא 'בטל' ל'עצם' גוף השמש ולא מורגש בתוכה, והוא מורגש ומתגלה רק מחוץ לשמש, ששם כביכול יש 'מגן' שעוצר את השמש מלהתפשט־ ושם מתגלה ההארה ו'הזיו' של השמש.

כך גם בנמשל אצל ה': שם הוי' - שהוא ביטוי לה' כפי שהוא בעצמותו, ללא התייחסות לעולם - ודאי שהייתה בו 'היכולת' להתייחס ולברוא את העולם, אלא שיכולת זו 'בטלה' אל עצמותו של ה' ואינה מתגלה. כדי שיתגלה ה'זיו', ההארה והרצון של ה' הטמונים בשם הוי', נדרש שם 'אלקים' - אשר כעין 'נרתיק' או 'מגן', מצמצם ומסתיר את עצמות ה' (המתבטאת בשם הוי') כדי שיוכל להיברא העולם.

גילוי ה' לעתיד לבוא

והיינו ענין חמה מנרתקה שעל־זה אמרו־רבותינו־זכרונם־לברכה לעתיד־לבוא הקדוש־ברוך־הוא מוציא חמה מנרתקה שהוא גילוי הוי' הוא אין־סוף ברוך־הוא בעצמו בלי מגן ומחסה המעלים ומסתיר כמו־שכתוב ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר שראיה זו הוא ראיה שכלית בהשגת אלקות, כי חכמים נקרא עיני העדה וכתיב כי עין בעין יראו בשוב ה' כו'.

וזו המשמעות של מה שכתוב ש"לעתיד לבוא הקדוש־ברוך־הוא מוציא חמה מנרתיקה", כלומר שה' יגלה את שם הוי' ללא הנרתיק והכיסוי של שם אלקים. וזה גם כוונת הכתוב "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" - שיראו וישיגו בראייה שכלית וברורה את ה'. וכמו שחכמי העדה נקראים "עיני העדה" - הכוונה שהם

1 עיין באריכות תניא שער היחוד והאמונה פרק ג'.

בעיני שכלם מורים ומנהיגים את העדה. זו גם משמעות הפסוק "כי עין בעין יראו בשוב הוי' ציון" - שנראה ונשיג ממש את ה' כפי שהוא מתגלה בשם הוי'.

והמשמעות של זה היא:

> שלא יהיה עוד העלם והסתר חומר הגשמי המכסה ומסתיר על הרוחניות אור ה' וקדושתו והם שמים וארץ גשמיים וכל אשר בם רק השמים החדשים וארץ החדשה אשר אני עושה וזהו בריאת שמים וארץ מאין ליש ממש דהיינו שיהיה גילוי הזיו בבחינת יש מאין ואפס ממש כשהיה במקורו שאז היה בטל ונכלל במקור המאור ואין עולה בשם אור וזיו כלל[2].

המשמעות של גילוי שם הוי' ללא המגנים והכיסויים היא: שהעולם - השמים, הארץ והמציאות כולה - לא יעלימו ויסתירו את ה', בכך שהם נראים נפרדים וקיימים מעצמם, ללא קשר והזדקקות קיומית כביכול לה', אלא תתגלה המציאות האמיתית (שהיא ממש כבריאת שמים וארץ חדשים) כפי שהיא באמת אצל ה', וכמו שהיה לפני בריאת העולם (יציאת הזיו וההארה מה', כאמור לעיל) - שהעולם כולו מתחיה מה' ובטל אליו, כביטול זיו השמש במקור השמש (המאור).

וזהו עניין בריאת 'יש מאין': יציאת ה'זיו' והדבר הנברא מה'מאור' שבו היה כלול, והפיכתו ל'יש' עצמאי ובעל קיום בפני עצמו; לא כפי שהיה במקורו - ה'מאור' - 'אין' וחסר קיום וממשיות.

> וכך היו כלולים כל העולמות והברואים במאצילם ברוך־הוא בבחינת העלם ויציאתם מהעלם אל הגילוי להיות גילוי העולמות והברואים בבחינת יש ודבר בפני־עצמו הוא בבחינת

---

2 הערת הצ"צ: (ר"ל שאף גם המשכת גילוי הזיו המחיה ומתלבש בשמים וארץ הוא גם־כן בבחינת יש מאין ואפס ממש שהרי כשהיה כלול במקורו אז היה בטל ונכלל במקורו הוא המאור ואין עולה בשם אור וזיו כלל וזה שיהיה הזיו נראה בפני־עצמו בבחינת יש ודבר הוא ע"י הנרתק והמגן ואם־כן הוא ענין יש מאין וכמו־ שכתוב והחכמה מאין תמצא שגם התהוות ח"ע נקרא יש מאין, וזהו היש הוי' בקרבנו אם אין פירוש אם שם הוי' מאיר בנו ע"י המגן ונרתק ואזי הארה זו נקרא יש מאין אם אין היינו שמאיר בנו מלמעלה מבחינת מגן דהיינו מעין מוציא חמה מנרתקה שבחינת זו נקרא אין, וזהו ענין בראשית ברא אלקים. אלקים היינו בחינת הזיו הנמשך ע"י המגן כו' נקרא בריאה יש מאין אלא שהוא ענין בריאה שבאצילות היינו בחינת והחכמה מאין תמצא, ובע"ח איתא שאפילו בחינת א"ק שהוא כתר נקרא בריאה אדם דבריאה כו' ובחינת בריאה היינו יש מאין וכמו־שכתוב בדיבור־המתחיל ואתחנן בפירוש והחכמה מאין תמצא שהחכמה היא בחינת ראשית והיא תמצא מאין בבחינת התחדשות שנעשה דבר חדש מה שלא היה בכח המקור המוציאו כו' ע"ש, ובחכמה יש אור וכלי אשר כח החכמה עצמה היא הנקרא כלי ובחינת האור והחיות השופע בו מאור אין־סוף נקרא אור החכמה. והנה החכמה עצמה שהיא הכלי נקרא ודאי יש מאין דהיינו שנעשה דבר חדש מה שלא היה בכח המקור המוצאו כי הוא יתברך רם ונשא מגדר בחינת חכמה עד שבחינת חכמה נחשבת אצלו כעשייה גשמיות. לכן להיות התהוות בחינת כח החכמה הוא התחדשות ודבר חדש כמו חידוש העשייה גופניות. אך גם בחינת התהוות אור החכמה נקרא גם־כן יש מאין כי האור הוא עד"מ בחינת זיו השמש הנמשך מהשמש, ועל־זה נת' כאן שבחינת המשכת הזיו הוא גם־כן בחינת יש מאין מטעם הנזכר־לעיל שכשהיה כלול במקורו כו' כנזכר־לעיל).

זיו והארה בלבד וכמו־שכתוב הודו על ארץ ושמים כו' יש מאין ממש[3].

וכך גם כל העולמות והנבראים היו 'כלולים' במקורם, בה' - באופן של העלם וללא מציאות ממשית - וה'יציאה' שלהם כביכול מה' (הבריאה שלהם, שהיא כאמור 'יש מאין' האין־סופי) היא כיציאת הזיו וההארה מהמקור, שהרי הוא עצמו כולל בתוכו לאין ערוך ממה שיוצא ומאיר ממנו החוצה. ועל זה אמר דוד המלך: "הודו [- כלומר הזיו וההארה שלו בלבד] על ארץ ושמים".

ובזה מתורצת השאלה ששאלנו, כיצד בריאת העולם נקראת 'יש מאין'. אין הכוונה שהבריאה היא יותר 'יש' מה', אלא הכוונה לתאר את התהוות ו'יציאת' הבריאה כביכול מה' - שהיא יכולה להיברא ולהתהוות רק כשהיא נפרדת ויוצאת משורשה, מה'אין' האלקי האין־סופי.

ירידה לצורך עלייה

ב. והנה מזה מובן ענין ירידת והשתלשלות העולמות שהוא ירידה גדולה למאד מבחינת ביטול והתכללות ממש באין־סוף ברוך־הוא עד שירדה פלאים להתלבש ולהשתלשל מעילה לעילה עד סוף כל המדרגות התחתונות בעשייה גשמיות וגופניות מעשה שמים וארץ וכל אשר עשה החומריות וגשמיות.

מכל האמור עולה שבריאת והשתלשלות העולמות היא ירידה עצומה מהאופן שבו היו 'כלולים' במחשבת ה' (ב'המקור', באור אין־סוף, ואחר כך במחשבה הקדומה לברוא את העולם). אז היו בטלים ומאוחדים ממש בה', ולא היו

3 הערת הצ"צ: (פירוש שהעולמות היו כלולים היינו כידוע בפירוש כי לא מחשבותי מחשבותיכם דבאדם המחשבה לא תפעל מאומה אבל למעלה כשעלה במחשבתו ורצונו להוות ולהאציל הנה אז נאצל ונתהווה ממש ע"י מחשבה זו וכמו־שכתוב בפרדס שער י"א פ"ג וכמו־שכתוב מזה בביאור על־פי יונתי. ועד"ז היו העולמות והברואים כלולים בבחינת מחשבה עילאה כשעלה ברצונו לברוא את העולם אך ודאי לא שייך כלל לומר שהעולם כמו שהוא היה כלול במחשבה בעת שעלה ברצונו כי־אם עד"מ הכח והרוחניות שלו דהיינו שכמו שיש עשייה גשמיות כך יש עשייה שבאצילות שהיא שרש ומקור העשיה גשמיות כמו עד"מ מתיקות התפוח ממזל המכה בו וגבוה מעל גבוה שומר עד"ז הוא שרש העשייה למעלה באצילות כמו האור גשמי שרשו ברוחניות הוא החכמה שנקרא אור כי הכסיל בחשך הולך וזהו הענין שהיה כלולים הברואים במחשבה עילאה כשעלה ברצונו כו' כי לא מחשבותי מחשבותיכם ובמחשבה אחת נתהוו ברוחניות יש מאין ושיומשך העשייה גשמיות ממש אף מבחינת מה שהוא כלול במחשבה הוא ודאי גם־כן יש מאין שהתהוות הגשמיות מהרוחניות אין לך יש מאין גדול מזה וזהו ב"ש והיה העולם היינו מה שנתהוו במחשבה א' כי הוא אמר ויהי והוא גם־כן יש מאין ע"ד והחכמה מאין תמצא שגם התהוות חכמה דאצילות נקרא יש מאין רק שזהו יש מאין ברוחניות. ואח"כ ברוך אומר ועושה שיומשך ההתהוות אל הפועל מרוחניות לגשמיות זהו גם־כן יש מאין ממש שהתהוות הגשמיות מהרוחניות כמו אור גשמי מהחכמה שהיא רוחניות הוא ודאי יש מאין ועד"ז בכל הנבראים. ועד"ז נתבאר במ"א בדיבור־המתחיל אז ישיר משה בענין עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא. עלמא דאתגליא הוא שנראים המדריגות מופרדים בגילוי ועלמא דאתכסיא היינו שהם בטלים במציאות במקורם כו' וע"ש בדיבור־המתחיל וירא ישראל את היד ששרש ב' בחינת התהוות הנזכר־לעיל נמשך מב' שמות הוי' ועיין־מה־שכתוב בדיבור־המתחיל יונתי גבי מ"ש נשמה שנתת בי טהורה היא ואחר כך אומר אתה בראתה כו' ובדיבור־המתחיל האזינו השמים גבי עד יעבור עמך הוי').

מוגבלים–לעומת מציאותם העכשווית, שבה הם רחוקים מה׳ ונראים עומדים בפני עצמם, וכן הם ׳בעלי גבול׳ ומידה בהיותם ברואים גשמיים.

אך להבין למה היה כזאת ירידה גדולה לפניו יתברך הנה ידוע שירידה זו צורך עלייה היינו יתרון האור מן החושך דוקא שיומשך במקום חשך גשמי שהוא יש גמור ונפרד האור והזיו שלמעלה שהוא בחינת ביטול והתכללות באין־סוף ברוך־הוא שיהיה ביטול היש לבחינת אין הנמשך בתוכו.

השאלה הטבעית שעולה כשאנו חושבים ומתבוננים בירידה העצומה של העולמות (וכן של עצמנו) - היא למה היה צורך בירידה הזאת, מה ה׳ "מרוויח" ממנה?

התשובה לשאלה הקיומית הזו היא, ש"ירידה זו לצורך עלייה". כלומר, מכוח העבודה שלנו לגלות את אור ה׳ דווקא בעולמות התחתונים - יש עלייה ותוספת אור גדולה אף יותר ממה שהיה כאשר כל העולמות היו ׳כלולים׳ וחלק מה׳.

ה"תוספת עילוי" הזאת של העולמות היא כדוגמת "יתרון האור מן החושך"– אדם שנמצא בחושך גמור ופתאום מאירים לו, האור אצלו יהיה הרבה יותר משמעותי: מצד אחד, מפני שעד עכשיו היה בחושך, ולכן הוא מייקר ומעריך את האור הרבה יותר ממי שהיה באור; מצד שני, בגלל השהות שלו בחושך, האור עבורו הוא הרבה יותר חזק ואף מסנוור.

כך כשאנחנו עובדים את ה׳ ומגלים אותו בתוך ה׳העלמות׳ והחושך שמסביבנו - אנו בעצם מאירים ומגלים כאן, בעולם התחתון שנראה כולו ׳יש׳ ונפרד מה׳, שבאמת הוא בטל בתכלית ל׳אין׳ של ה׳, ואנו כביכול ממשיכים את ה׳אין׳ של ה׳ לתוך ה׳יש׳ - העולמות.

"דירה בתחתונים"

ועל־זה אמרו־רבותינו־זכרונם־לברכה נתאווה הקדוש־ברוך־הוא להיות לו דירה בתחתונים פירוש בתחתונים הגם שאין לפניו יתברך מעלה ומטה אלא שתחתונים נקרא מקום היש ונתאוה להיו' לו שם דירה והשראה דהיינו להיות שם המשכת האין כדי שיהיה היש בטל לאין ונמשך בטול זה מעולם ועד עולם מדרגה אחר מדרגה עד שיומשך ביטול זה גם למטה להיות ביטול היש גם בעשייה הגשמיות.

וזו הכוונה בדברי חז"ל שכולנו מכירים: "נתאווה הקדוש־ברוך־הוא להיות לו דירה בתחתונים" - שהקדוש־ברוך־הוא התאווה ורצה שתהיה לו דירה כאן למטה, בתחתונים.

אלא שבמחשבה שנייה - לא ברור מהי הכוונה ב"תחתונים": הרי אצל ה' אין מעלה ומטה, והכול שווה אצלו. אלא הכוונה ב"תחתונים" היא המקום שהוא 'יש' ונפרד מה', וה' התאווה שתהיה לו דירה והשראה דווקא שם. משמעותה של השראה זו היא שנמשיך ונגלה את השורש - 'האין' של ה', ומתוך כך יתגלה הביטול העצמי של ה'יש', כלומר של הבריאה, ל'אין' של ה'. העבודה שלנו היא להמשיך ולגלות את הביטול הזה בכל העולמות ובכל המדרגות המשתלשלות מ'ריש כל דרגין' ועד 'סוף כל דרגין' - כלומר, עד לעולם העשייה הגשמי שלנו.

ראש השנה וגילוי מלכות ה'

> וכללות המשכה זו הוא ביום ראש־השנה שבו שיר של יום ו' ה' מלך גאות לבש.

בכללות: ההמשכה של ה' בעולם וגילוי מלכותו מתרחשת בראש השנה - שהוא, כאמור, היום השישי של הבריאה שבו נברא האדם, והשיר־של־יום שלו הוא: "ה' מלך גאות לבש", ואז התגלתה מלכותו.

וכדי להסביר את זה, צריך להקדים:

> והענין כי הנה בחינת מלכותו יתברך הוא נקרא רק בחינת לבוש שנתלבש במדת גאות להיות מלך שמו נקרא כמו דאיתברך במדרש בי' לבושים ברא הקדוש־ברוך־הוא את עולמו כו' שבריאת העולמות להיות גילוי יש מאין הוא במדת־הדין וצמצום כנזכר־לעיל והיינו בחינת לבוש כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה וצמצום האחרון הוא בחינת התגלות בחינת מלכותו יתברך אין מלך בלא עם.

המלכות של ה' היא למעשה 'לבוש' שה' בוחר 'להתלבש' בו ולהיכנס אליו, וכפי שאומר הפסוק "ה' מלך גאות לבש", כלומר ה' 'מתלבש' במידת הגאווה ומחליט להיות מלך על העולם.

המשמעות של 'לבוש' היא כמו אדם רחב אופקים, שיש לו אפשרויות רבות לבטא ולהופיע את עצמו במציאות. כשהוא לובש לבוש מסוים, הוא בעצם מכניס את עצמו למה שהלבוש מבטא, ומחליט כיצד יתייחסו אליו מבחוץ (כמובן, עצם האישיות שלו אינה משתנה, אלא רק הלבוש והביטוי החיצוני והסובייקטיבי שלו).

כך כביכול גם ה' החליט 'לבטא' ולגלות את עצמו מתוך האינסופיות והרבגוניות שלו - בתוך 'לבושים' מסוימים שהם הספירות והמידות של ה', שאותן אנו פוגשים ומתוכן אנחנו מכירים את ה' ומתייחסים אליו. וכמו שבמשל ברור שהלבוש הוא רק חיצוני לאדם שלובש אותו וודאי שאינו 'עצם' האדם, כך ועוד יותר מכך זה אצל ה': ש'עצמות' ה' לא מתגלה והיא נעלית לאין ערוך

מה'לבושים' של ה'. אלא שההבדל הוא - שאצל אדם שלובש לבוש, הלבוש הוא לגמרי דבר חיצוני לו, ואילו הלבושים של ה' - הם ממש חלק ממנו, וכמו חרקים שלבושם הוא ממש חלק מהם ואין הבדל בין הפנימיות לחיצוניות שלהם.

ולעניינינו: כשה' החליט לברוא את העולם, הוא 'צמצם' את עצמו, כלומר בחר להופיע ולהלביש את האין־סופיות שלו בתוך עשרה לבושים (הספירות הקדושות) שמנהיגים את העולם, ובמיוחד ב'לבוש' האחרון - מלכותו של ה' (שהיא סיבת בריאת העולם, 'שתתגלה מלכותו') - שבו ה' מתגלה כמלך עלינו, עמו וצאן מרעיתו.

אלא שמכיוון ש"אין מלך בלא עם" - לכן זה תלוי בנו:

> והנה מלכותו נקרא מה שמקבלים מלכותו ברצון כמו־שכתוב שום תשים עליך מלך כי בלא רצון נקרא ממשלה וממשלתך בכל דור ודור. ולכן שיר של יום ו' ה' מלך שביום ברוא אדם־הראשון קיבל עליו ברצון עול מלכותו יתברך מה־שאין־כן בששת ימי המעשה היה רק בחינת ממשלה ולא היה גילוי מלכותו.

מלוכה יכולה להתקיים רק כאשר יש למלך עם שממליך אותו ומקבל עליו את מלכותו מתוך רצון. כפי שהתורה מצווה "שום תשים עליך מלך", כדי להמליך ולקבל עלינו מלך, נדרש שהדבר יהיה מתוך רצון ובחירה. כאשר אין רצון למלוכה - היא הופכת ל'ממשלה' השולטת בנו ללא רצוננו (וזו הכוונה בכך שאנו אומרים על ה': "וממשלתך בכל דור ודור" - שגם בדורות שבהם לא קיבלו על עצמם עול מלכות שמים, עדיין ה' מושל עליהם ללא שינוי).

ולכן 'שיר של יום' של יום שישי הוא "ה' מלך גאות לבש": כאשר נברא אדם הראשון וקיבל על עצמו את מלכות ה' - אז ה' מלך; ועד אז, בכל ששת ימי בראשית, הייתה רק ממשלה, משום שלא היה מי שיקבל את מלכותו.

> והנה קבלת מלכותו יתברך ברצון הוא ענין ביטול היש כענין וצבא השמים לך משתחוים כי ענין בחינת השתחוואה הוא בחינת הביטול.

ובחזרה למושגים הקודמים שעליהם דיברנו: 'קבלת מלכותו' היא למעשה 'ביטול היש', בו הנברא - ה'יש' - מקבל על עצמו את מלכות ה' - ה'אין', ומכיר בכך שכל חיותו וקיומו הם מה'. וכמו "צבא השמים" שמשתחווים לה' (בסדר הילוכם לכיוון מערב) - מה שמשקף את ביטולם לה'.

ולכן עושים ראש־השנה ביום ו' ביום ברוא אדם־הראשון שאז היה התחלת גילוי מלכותו יתברך להיות היש בטל לאין, מה־שאין־כן חמשת ימי המעשה הראשונות היו רק סדר ההשתלשלות מאין ליש יהי אור יהי רקיע תדשא הארץ וכו' שהוא במדת הדין וצמצום בראשית ברא אלקים, אבל המשכת הביטול להיות היש בטל לאין נקרא שיתף עמו מדת־הרחמים והוא יחוד הוי' אלקים.

מכאן מובנת התשובה לשאלה שבה פתחנו את המאמר: מדוע אנו מציינים את ראש השנה בא׳ בתשרי - היום השישי לבריאה, ולא ביום הראשון - כ״ה באלול.

מכיוון שכל תכלית בריאת העולם הייתה לגלות את מלכות ה׳, אנו מציינים ומזכירים את ראש השנה דווקא ביום השישי לבריאה - היום שבו נברא האדם והחלה להתגלות מלכות ה׳ בעולם והביטול של ׳היש לאין׳, דבר שלא היה בחמשת הימים הראשונים של הבריאה. בחמשת הימים הללו, ה׳ ברא את ׳היש מאין׳ באמצעות עשרה מאמרות - דבר ה׳ שצמצם את עצמו במידת הדין בתוכם כדי שיברא העולם (״בראשית ברא אלקים״ - מידת הדין), וגילוי הביטול של ׳היש לאין׳, שהתגלתה ביום השישי, הוא כאשר ה׳ שיתף את מידת הרחמים, כלומר הגילוי של שם הוי׳ - שהוא מידת הרחמים בתוך שם אלקים - מציאות ׳היש׳ הנפרדת.

דרך התורה והמצוות

והיינו דרך כלל על ידי תורה ומצות[4] אשר קדשנו במצותיו שהמצות יסודתן בהררי קדש עליון ונמשכו למטה להתלבש בעניינים גשמיים צדקה תרומות ומעשרות להיות היש בטל לאין כו'.

ובאופן כללי, הדרך שבה אנו מגלים את הביטול של העולם לה׳ היא באמצעות התורה והמצוות, שבשורשן וביסודן הן ׳בצוותא׳ עם ה׳ וממש חלק ממנו, והן נמשכו למטה להתלבש בעניינים גשמיים ולהיות מצוות - כמו צדקה, תרומות ומעשרות, שהם עניינים גשמיים מהעולם הזה, והעשייה שלהם היא מצווה ששורשה מה׳ ממש. כשאנו עוסקים בהם, אנו בעצם מגלים את השורש האלקי (׳אין׳) שמחיה ומקיים אותם (׳יש׳), והם בטלים לגביו.

וביתר ביאור:

4 הערת הצ״צ: (וזהו ה׳ מלך גאות לבש לבש ה׳ עוז כו׳ ואין עוז אלא תורה כמו־שכתוב ה׳ עוז לעמו יתן ועיין ברבות סדר וארא פרשה ח׳ ובזח״ב ס״פ יתרו).

כי המצות עיקרן הוא לעשותן בבחינת בטל רצונך סור מרע ועשה טוב לכוף את לבו הגשמי ולהכניע תחת יד הקדושה, וכן המצות עצמם הם בענינים גשמיים כמו ציצית של צמר כו' ונמשך בהן קדושה עליונה כדי שיהיו עניינים גשמיים ההם עולים ונכללים בקדושה גם־כן על־ידי המצוה ההיא.

הביטול של 'היש לאין' שאנו פועלים בקיום המצוות הוא בשני ממדים: א. בביטול הרצון של הנפש הבהמית והחלקים הגשמיים שבתוכנו לעשות את רצון ה' המצוות ("בטל רצונך מפני רצונו"); ב. בעצם מעשה המצוות עצמם שהם דברים גשמיים ממש כמו ציצית שעשויה מצמר וכו', וכשיהודי לובש את הציצית הוא 'מעלה' את הצמר הגשמי של הציצית ו'כולל' אותו בקדושה, וכביכול מגלה את השורש האלקי והביטול של 'מעשה המצווה' הגשמי אליו.

יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה

ולכן אומרים בכל מצוה לשם יחוד קודשא־בריך־הוא ושכינתיה קודשא־בריך־הוא נקרא מה שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין ולית מחשבה תפיסא ביה וביטול ההשגה. ושכינתיה הוא שכינת עוזו ומלכותו המתלבשת בבחינת עלמין להחיותם ולהיות מהווה אותם מאין ליש יחוד זה נעשה על־ידי המצוה שהיא בעשייה גשמיות בחינת יש ובה נמשך קדושה עליונה להיות היש בטל לאין והרי הם כלולים ומתיחדים ביחוד גמור ואמיתי היינו על־ידי האדם העושה אותן בבחינת ביטול רצונו למעלה מטבעו והרגלו להפוך את לבו מן הקצה אל הקצה שכל מה שלבו נוטה בטבעו לעשות לא יעשה ומה שלבו נוטה שלא לעשות יעשה שבזה ממשיך בחינת ביטול העליון יחוד הוי' ואלקים.

זאת הכוונה גם במה שהאריז"ל לימד שצריך לומר לפני כל מצוה "לשם יחוד קודשא־בריך־הוא ושכינתיה": שאנו מכוונים בכל מצווה ומעשה ליחד, לחבר ולגלות את 'קודשא בריך הוא' - כלומר, ה' שהוא 'קדוש ומובדל' מהעולמות ואין לנו בו שום השגה ו'תפיסה' - ביחד עם 'שכינתיה', השכינה שלו שהיא החיות שלו שיורדת ו'שוכנת' בתוך העולמות הנפרדים על מנת לחיות ולהוות אותם. המשמעות של יחוד זה היא שהעולמות והמציאות הגשמית לא יראו עוד כנפרדים מה' ("קודשא בריך הוא") אלא יהיה ברור ונהיר חיבורם ו'הזדקקותם' לה'.

הדבר שהכי גורם ליחוד קודשא־בריך־הוא ושכינתיה הוא המצוות, שבהן, כאמור, אנחנו ממשיכים קדושה עצומה לתוך הדברים הגשמיים שבהם נעשות המצוות. בכך אנחנו 'מיחדים' ומגלים שהעולם הגשמי אינו מנותק מה', אלא להפך, כל קיומו הוא מהחיות של ה'. טעם נוסף, ואולי העיקרי, למה יחוד זה קורה דווקא במצוות, הוא שבעשיית המצווה האדם, שמבצע את המצווה, מבטל את רצונו הפרטי והגשמי – מה שהוא מרגיש ורוצה לעשות מטבעו – מפני רצון ה' שרוצה שיעשה את המצווה. בכך הוא מגלה שמה שבאמת חשוב וקיומי למציאות הוא רצון ה' וחיותו, עד שהוא מוכן לוותר על רצונו מפני רצון ה'. בזה הוא פועל ממש יחוד שם הוי' (ה' כפי שהוא) ואלקים (שורש המציאות הגשמית והנפרדת ששורשה ממידת הדין), קודשא בריך הוא ושכינתיה.

"מצוות צריכות כוונה"

> וזהו מצות צריכות כוונה שהמצות עצמן הם בחינת גוף והכוונה הוא בחינת נשמה והמצות עצמן הם קיום מצות המלך והם בחינת כלים ואברין דמלכא, והכוונה הוא מה שרוצה להמשיך יחוד העליון וביטול היש במצוה זו להיות יחוד הוי' ואלקים והוא בחינת נשמה המחיה את האיברים שהעיקר הוא החיות ואור אין־סוף ברוך־הוא הנמשך על ידי המצוה להיות היש בטל לאין רק המשכה זו להיות בא מכח אל הפועל מהעלם אל הגילוי הוא על ידי עשיית המצות בפועל ממש שהן הן הכלים שבהן נמשך האור והחיות מאור־אין־סוף ברוך־הוא כנודע.

זו גם הכוונה הפנימית של הכלל "מצוות צריכות כוונה" (שמשמעותו הפשוטה היא שנחוצה כוונה לשם מצווה בעשיית המצווה): מעשה המצוות עצמו הוא כ"גוף", והוא נחוצים לכוונה שהיא ה"נשמה" שמחייה אותם.

הכוונה בכך שהמצוות הן "כלים" היא שהן רצון ה' וחלק ממנו ("אברים דמלכא") ממש ונמשכות ממנו. לכן, על ידן נעשה ומתגלה יחוד ה' בעולם (יחוד הוי' ואלקים) כאמור לעיל. אלא שמעשה המצווה כשלעצמו הוא רק "כלי" המוכשר שיתגלה בו יחוד ה'. אך עיקר היחוד ומעלתו תלויה בכוונה – "הנשמה" של המצווה. ככל שהאדם מבטל את רצונו מפני רצון ה' ובעשיית המצווה "מכוונן" את עצמו לשורשה הפנימי, כך נמשך ומתגלה יותר ביטול ה"יש לאין" והגילוי שלו בעולם.

"ואהבת את ה' אלוקיך"

> ועל זה נאמר ואהבת את הוי' אלקיך כי מתחלה נאמר שמע ישראל הוי' אלקינו דרך כלל. ואחר כך דרך פרט להיות הוי' אלקיך לכל יחיד ויחיד לנוכח לפום מה דמשער בליביה בבחינת גילוי ותהיה האהבה והרצון בבחינת היה הוה ויהיה

בבחינת ביטול היש הוא יהיה בבחינת אלקיך וגם תהיה בכל לבבך בשני יצריך ביצר־טוב וביצר־הרע כלומר שמחמת היצר־הרע שהוא המונע ומעכב תהיה האהבה יותר מזה, כמו אם יש מונע ומעכב להילוך מרוצת המים אזי המים מתגברין בהילוכן ומרוצתן ביתר שאת וכל האהבה והתשוקה הזאת היינו להיות הוי' בבחינת אלקיך בגילוי וביטול היש לאין בכל לבבך כו'.

זו הכוונה בקריאת שמע שאנו אומרים בהתחלה "שמע ישראל ה' אלקינו" - באופן כללי לכלל ישראל. לאחר מכן, "ואהבת את ה' אלקיך" - באופן פרטי לכל אחד. ההבדל הוא שכדי לזכות לאהבת ה', צריך שמציאות ה' תהיה ברורה, מוחשית ונוכחת אצל כל אחד באופן אישי. ככל שאדם "ממחיש" ("משער בליביה") לעצמו את מציאות ה' בחייו ("אלקיך"), כך הוא ירגיש אהבת ה' בתוכו בצורה שתגרום לו "לחוש" את ה' כדבר ש"היה, הווה ויהיה" תמיד ובכל דבר. ממילא ה"יש" שסביבו "מבוטל" וכבר פחות נפרד ומושך למטה. לכן גם האהבה יכולה להיות "בכל לבבך" - שחז"ל ביארו שהכוונה היא "בשני יצריך – ביצר הטוב וביצר הרע". כלומר, נוכחות ה' חזקה ומוחשית כל כך, שאפשר מכוחה "לנצח" את היצר הרע. יותר מכך, המניעה שהוא גורם הופכת בעצמה מכל־מקום־ניעה" ל"מנוע" שרק מגביר את תוקף האהבה והתשוקה לה', שה' יהיה "אלקיך" ממש בגילוי וביטול ה"יש לאין".

וזהו תכלית כל התורה והמצות דרך כלל בכל ימי חיי האדם שהוא להמשיך בעסק התורה והמצות שעושה בבחינת ביטול הרצון למעלה ממדרגת טבעו ורצונו שבנפשו הבהמית כו'.

וזאת גם התכלית של כל התורה והמצוות בחיי האדם - להמשיך ולגלות בעסק התורה והמצוות את הביטול לה' על ידי ביטול הרצון הטבעי והפשוט של הנפש הבהמית מפני רצונו של ה', שהוא למעלה מרצונו.

ראש השנה כ"ראש" השנה

ג. אך הנה המשכה כללית נמשכה בכל ראש־השנה על כל השנה להיות המשכת הביטול בפרטיות בעסק התורה והמצות של כל השנה, שלכן נקרא ראש־השנה שהוא כמו הראש והמוח שממנה תוצאות והמשכות חיים לכל אברי הגוף, וכך בראש־השנה נמשך חיות לכל ימי השנה.

בכל ראש השנה נמשכת המשכה כללית מקודשא בריך הוא - כלומר, החיות של ה' שמחייה את העולם ומתגלה במיוחד כאמור בעסק התורה והמצוות - לכל השנה הבאה. לכן ראש השנה נקרא "ראש" - כמו הראש והמוח של האדם, שהוא

"ממשיך" חיות לכל האיברים, וכך בראש השנה נמשכת חיות לכל איברי־ימי השנה הבאה עלינו לטובה.

התעוררות הנשמה בראש השנה

והנה כמו למשל האחד עומד למעלה ואחד עומד למטה ורוצים להתיחד צריך העליון לירד למטה ממדרגתו כמה מעלות והתחתון צריך לעלות ממדרגתו. כך כדי להמשיך המשכה עליונה מבחינת ביטול ליש כדי שיהיה היש בטל לאין צריך גם התחתון לעלות הוא נפשו ורוחו הבהמית כמו־שכתוב אם ישים אליו לבו כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח דהיינו להיות נפשו שוקקה בתשוקה וצמאון ליחוד וביטול זה והיינו בהיות האדם ממארי דחושבנא איך שירד פלאים ממקום כבודו יתברך שהרי נשמתו ונפשו היתה כלולה במאצילה ברוך־הוא ותרד פלאים בצמצומים רבים ועצומים עד שנתגשמה במאד והמשכיל יבין כמה מעלות ומדרגות בענין גשמיות ורוחניות וגם כמה מדרגות ברוחניות גבוה מעל גבוה עד רום המעלות ואין ערך לאין־סוף ברוך־הוא ואם־כן כמה רחוק הוא מאור פניו יתברך ועל־ידי־זה יעורר רחמים רבים ובכה תבכה נפשו.

כדי להמשיך ולגלות את היחוד וביטול העולמות לה' ("גילוי מלכותו יתברך"), אנו צריכים לעלות בעצמנו ולהעלות את העולמות איתנו. כמו למשל: שני אנשים, האחד עומד על הר גבוה והשני נמצא למטה בבקעה, והם רוצים להשפיע זה לזה. העליון צריך לרדת, אבל כדאי שגם התחתון יעלה לכיוון העליון.

הדרך שבה אנו עולים לה' היא הכנעת וביטול הנפש הבהמית שלנו, והתעצמות בתוכנו עם ה"רוח"־הנשמה שבקרבנו, שחפצה, רוצה ומשתוקקת ליחוד ה'. בכך היא "ממשיכה רוח" – כלומר, פועלת וממשיכה את יחוד ה'. הדרך להגיע לכך היא חשבון נפש - תשומת לב ומחשבה על הנשמה כפי שהייתה בשורשה, כשהייתה כלולה בה', ועכשיו היא ירדה "בסתר המדרגה" בצמצומים רבים ועצומים, עד שהתלבשה בתוך הגוף הגשמי שבכלל אינו מודע למציאות ה'. כשאנו מתבוננים בכך, זה גורם לנו להרגיש ו"לעורר" את הרחמים הרבים של ה' עד כדי בכייה ממש - שה' ירחם עלינו בשפלותנו הקיומית.

עניין הבכייה בראש השנה

ולכן איתא בכתבי האריז"ל כל מי שאינו בוכה בראש־השנה אזי אין נשמתו שלימה. ולכאורה מה ענין בכיה אל ראש־

השנה. אך על־פי הנזכר־לעיל יובן שהבכיה היא לנשמתו דוקא שירדה ממקום כבודה ונתגשמה.

האריז"ל אומר שמי שלא בוכה בראש השנה "אין נשמתו שלמה". לכאורה לא ברור מה עניין הבכייה לראש השנה. על פי מה שביארנו, מובן שמי שלא מרגיש ומעורר את רחמי ה' הרבים על נשמתו שירדה כל כך ממקומה האמיתי - ה' - אין נשמתו שלמה. הוא אינו מודע וחי לשורש "נשמתו השלמה" כפי שהיא באמת, וזה מתבטא בכך שאינו בוכה וכואב את מצבה. זוהי ה"עבודה" מצדנו בימי ראש השנה, שבהם מתגלה מלכות ה' ויחודו, וכאמור, היא תלויה ברצוננו ובתשוקתנו לגלות אותה.

וזהו מים התחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא כדאיתא במדרש בשעה שהבדיל הקדוש־ברוך־הוא בין מים למים נקראים מים התחתונים בשם מי בוכים שבוכין על ירידתן בבחינת מים תחתונים וצועקין אנן בעינן למהוי קדם מלכא.

בבריאת העולם ביום השני לבריאה, ה' הבדיל בין המים העליונים לתחתונים. המדרש מבאר שכאשר ה' הבדיל ביניהם, המים התחתונים בכו על ירידתם להיות תחתונים, ולכן נקראו "מי בוכים" - שבוכים על ירידתם מה' ורוצים לשוב להיות "קדם מלכא". בפנימיות, עניין המים התחתונים (ובלשון הקבלה והחסידות, "מים נוקבין" - המשתוקקים ועולים למעלה) הוא העבודה שלנו להשתוקק ולרצות לגלות את ה' בעולם ולא להיות נפרדים ממנו.

תקיעה־שברים־תרועה־תקיעה

וזהו ענין תקיעת שופר תקיעה־שברים־תרועה־תקיעה תקיעה קול פשוט הוא בחינת התשוקה ברעותא דלבא ושברים תרועה אמרו בגמ' שהוא ענין גנוחי גנח וילולי יליל שהוא ענין הבכייה הנזכר־לעיל ונקרא שברים תרועה שעל ידם מתיש ומשבר כח הקליפות וסטרא־אחרא ותרועה הוא מלשון תרועם בשבט ברזל, וגם תרועה הוא מלשון רעותא דלבא כמו־שכתוב ותרועת מלך בו, שמחמת בכייה ורחמנות זו שלמטה מעורר למעלה רצון העליון בהתעוררות רח"ר העליונים ממקור הרחמים.

וזוהי הכוונה הפנימית של תקיעת שופר שאנו תוקעים בראש השנה: מתחילים בתקיעה, שהיא התשוקה והרצון שלנו ב"רעותא דליבא" לשוב למקורנו - ה'. לאחר מכן אנו תוקעים שברים ותרועה, שהם הבכייה (בלשון הגמרא: "גנוחי גניח" - השברים שהם כאמור השבירות שלנו ממצבנו, ו"ילולי יליל" - התרועה שהיא בכייה על ריחוקנו מה') והשברון לב שלנו על מצבנו

וריחוקנו מה'. כשאנו תוקעים שברים ותרועה, אנו למעשה שוברים (מלשון שברים, וכן תרועה היא מלשון הפסוק "תרועם בשבט ברזל" שמשמעותו שבירה) ומתישים את כוחות הסטרא אחרא והקליפות, שעניינם הוא הפירוד מה' והנראות כאילו יש עוד מציאות ("סטרא אחרא" - צד אחר) חוץ מה'. וכשאנו מגלים ומשתוקקים לחיות את קיומנו מה', אנו "מבטלים" אותם.

משמעות נוספת שיש לתרועה היא "רעותא דליבא" - הרצון הפנימי של ה' והרחמים העליונים ממקור הרחמים למעלה, שמתגלה על ידי ה"בכייה ורחמנות" שאנו מעוררים למטה.

עניינן של י"ג מדות

> **והן י"ג מדות הרחמים עליונים שבהם נאמר ויעבור ה' על פניו כו', פירוש ויעבור כאדם העובר ממקום למקום כך ויעבור הוי' מבחינת עליונה מאד שיתגלה על פניו פנים הם בחינת לבושים שמכסים ומסתירים ומצמצמים אין־סוף ברוך־הוא בעצמו ובכבודו כי פנים הן עשרה שמות שאינן נמחקים לפי שהם בחינת שמות בחינת אותיות לכך הן לבושין שמכסין ומסתירין על אין־סוף ברוך־הוא בעצמו ובכבודו. אבל בהתעוררות י"ג מדת־הרחמים עליונים שבהן נאמר ויעבור ה' על פניו וכתיב יאר ה' פניו שיאר הפנים שלא יעלימו ולא יסתירו כבודו.**

"הרחמים הרבים העליונים" הם י"ג מידות של רחמים. י"ג המידות הן למעלה מההנהגה הרגילה של ה' את העולם - "פנים". בדרך כלל, ה' מנהיג את העולם על פי שמותיו - כלומר, הוא מכניס את עצמו ל"לבושים" ו"שמות" שבהם הוא מנהיג את העולם, ודרכם הוא מתגלה ואפשר "להתייחס" אליו ולהכיר אותו. כאמור, המשמעות של כך שההנהגה של "פנים" היא "לבושים", היא שה' ורצונו העצמי אינם מתגלים בהם כפי שהם, אלא רק ה"לבוש" החיצוני, כביכול, של ה' מתגלה. י"ג מידות של רחמים הם הרצון הפנימי והעצמי של ה', וכאשר הם מתעוררים ומתגלים - מתגלה הרצון הפנימי של ה' ללא הלבושים והכיסויים הרגילים שנובעים מעצם מציאות העולם.

וזו המשמעות של מה שכתוב בי"ג מידות של רחמים: "ויעבור ה' על פניו". ה' ממש "עבר", כביכול כמו שעוברים ממקום למקום, מההנהגה של "פנים" - ההנהגה הרגילה של העולם, שמתבטאת בכך ש"פנים" הם עשרת השמות של ה' שאינם נמחקים, שהם הלבושים־האותיות שבהם ה' מסתתר. בהנהגה זו ה' מסתיר את עצמו בלבושים ואינו מתגלה בעצמו ובכבודו. ה' עבר לבחינה גבוהה יותר מ"פניו" - שהיא י"ג מידות של רחמים - שבהן הפנים של ה' "מאירות" ואינן מסתירות ומעלימות את ה'.

וכמו שיהיה לעתיד ונגלה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתקה אלא לעתיד יהיה זה בגשמיות ממש, וקיבול שכר שהוא למחר לקבל שכרם אבל היום לעשותם ברוחניות.

כך גם יהיה לעתיד לבוא, כשה׳ "מוציא חמה מנרתיקה" - יוציא ויסלק את ה"נרתיקים" וה"מכסים" המעלימים ומסתירים את אור־ה׳, והוא יתגלה כפי שהוא. ההבדל בין מה שיהיה לעתיד לבוא למה שאנחנו "ממשיכים" גם עכשיו בי"ג מידות הוא שלעתיד לבוא זה יתגלה לגמרי גם בגשמיות (ועל זה נאמר "מחר לקבל שכרם" - שכרם ממש בגשמיות), ואילו עכשיו זה רק ברוחניות ("היום לעשותם" - ברוחניות בלבד).

וסדר העבודה הקבועה בנפש האדם להיות גילוי זה ברוחניות בנפשו בעבודה תמה על ידי התעוררות הרחמנות בבכייה גנוחי גנח וילולי יליל כו'.

האופן שבו אנו יכולים לעורר את הגילוי של י"ג מידות והרצון העצמי של ה׳ ברוחניות - הוא באמצעות בכייה בבחינת "גנוחי גניח וילולי יליל" והתעוררות רחמים בתוכנו על ריחוקנו מה׳.

צעקה בשופר דווקא

ועל־זה נאמר תקעו בחדש שופר כי התעוררות הרחמנות זה צריך בקול שופר דוקא ולא בקול אדם עצמו כי בבריאת האדם נאמר אחור וקדם צרתני אחור למעשה בראשית כו' ואינו מעורר כל־כך מדרגות עליונות של י"ג מדת־הרחמים כמו בקול שופר של בהמה ששרשה למעלה מעלה ממדרגות האדם אלא שנפלה למטה מטה מדרגת האדם כנודע.

ולכן הצטווינו "תקעו בחודש שופר" - לתקוע בשופר כדי לעורר בכוח צעקתנו את י"ג מידות הרחמים והרצון הפנימי של ה׳.

אלא, אם כן, מדוע צריך דווקא שופר ולא מספיקה הצעקה והבכייה הפנימית שלנו? התשובה טמונה בתהליך בריאת העולם שהתורה מתארת: ככל שנברא נברא ונוצר ראשון יותר, המשמעות היא שהוא גבוה ומקושר יותר לשורש - לרצון של ה׳. לפיכך, מכיוון שהבהמות נבראו לפני האדם, מובן ששורשן העליון הוא הרבה למעלה מהאדם, וכלשון הפסוק "אחור וקדם צרתני" שפירשו חז"ל שהכוונה היא "אחור למעשה בראשית". אלא שכמובן, בהשתלשלות העולמות, הבהמות ירדו למטה ממדרגת האדם, "נזר הבריאה".

ומכאן מובן שהצעקה הפנימית של האדם לבדה אינה מעוררת כל כך את השורש - י"ג מידות רחמים והרצון הפנימי של ה' - כמו שהצעקה והתקיעה בקרן של בהמה מעוררת למעלה. לכן המצווה היא לתקוע דווקא בשופר.

הגילוי השלם

ומזה נמשך בכסה ליום חגנו פירוש שמבחינת בכסה שהוא לשון התכסות והתעלמות אין־סוף ברוך־הוא בהתלבשות מטה מטה בבחינת עשייה גשמיות ועולם־הזה הגשמי נמשך להיות ליום חגנו פירוש חגנו מלשון אחוי ליה במחוג שהוא ענין גילוי עד שמראה עליו באצבע כמו שאמרו־רבותינו־זכרונם־לברכה עתיד הקדוש־ברוך־הוא לעשות מחול לצדיקים ומראין עליו באצבע ואומרים הנה אלקינו זה קוינו לו כו' שיהיה גילוי אלקותו יתברך בעולם ולא יהיה העולם מעלים כו'.

וזו הכוונה בהמשך הפסוק "בכסא ליום חגנו": שמהכיסוי וההעלמה של ה' באופן הרגיל בעולם, יהיה "יום חגנו" - מלשון "אחוי לי במחוג", שפירושו הוא שמראים לאדם ברמז ובתנועת יד. המשמעות היא שה' יתגלה כפי שהוא - וכמו שיהיה לעתיד לבוא, ש"עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'". ואז ה' יתגלה בעולם והוא יפסיק כבר להעלים על ה'.

"חוק"

ד. כי חק לישראל הוא. חוק מלשון ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה וכן הטריפני לחם חוקי שהוא לשון מזון כלומר השפעה והמשכה לישראל פירוש כדי להיות בחינת ישראל לי ראש כמו שהרגל בטל להראש וכל מה שהראש רוצה הרגל עושה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם שאין לה רצון אחר זולתו. כך ישראל נקרא בנים למקום ברא כרעא דאבוה בחינת ביטול.

'חוק' הוא גם מלשון מזון, השפעה והמשכה, וכמו שכתוב בפסוק "ותיתן לביתה וחוק לנערותיה", וכן "לחם חוקי הטריפני".

וזהו המשך הפסוק "כי חוק לישראל הוא" - שעל ידי תקיעת שופר נמשך ונשפע שנהיה "ישראל".

ישראל הוא מלשון "לי ראש" - שה' הוא הראש שלנו. וכמו שהרגל מבוטלת לראש ואינה עושה דבר ללא רצון הראש, כך אנו מבוטלים לה' ואיננו עושים את מה ש"הראש" - ה' - אינו רוצה. וכמו שה' מעיד עלינו: "בנים אתם לה' אלקיכם",

והבן הוא כ"רגל" ("כרעא") של אביו, הראש, וכך אנו ממש חלק מה' וכ"רגליים" שלו.

"משפט"

וענין משפט לאלהי יעקב היינו כי ישראל נקרא בחינת בן בני בכורי ויעקב נקרא בחינת עבד ופירוש שבחינת בן ברא כרעא דאבוה היינו בבחינת ביטול ממש כרגל לגבי הראש ועבדים היינו כשיש להם רצון אחר כמו עבד שהוא זר ונפרד רק שאף־על־פי־כן מקיים מצות אדונו אלא שהוא בבחינת מלחמה ויש מונע ומעכב עליו רק שהוא מתגבר ומכניע את־עצמו בבחינת אתכפיא מה־שאין־כן ישראל בבחינת אתהפכא ממש, ועיין־מה־שכתוב מזה בדיבור־המתחיל לא הביט און ביעקב.

הפסוק מתחיל בישראל - "חוק לישראל הוא", וממשיך ביעקב - "משפט לאלקי יעקב". הדבר נובע ומבטא הבדל יסודי בין עבודת ה' של יעקב לישראל: על ישראל נאמר "בני בכורי ישראל", כלומר היחס של ישראל עם ה' הוא קשר של בן עם אביו. ואילו אצל יעקב, היחס הוא של עבד עם אדונו.

ההבדל בין קשר של בן עם אביו לבין עבד עם אדונו הוא שהבן הוא, כאמור, בטל וממש חלק מאביו כרגל לגבי הראש, והרצון של אביו הוא גם רצונו. הוא עושה אותו מתוך בחירה, רצון גמור ותחושת אחריות ושייכות גמורה ("אתהפכא"). ואילו לעבד אין שום קשר אמיתי לרצון של האדון. אם זה היה תלוי בו, הוא כנראה לא היה עושה אותו. כל מה שהוא מקיים את רצון האדון הוא בגלל שהוא מחויב ו"עבד" לאדון, ובעשותו את הרצון של האדון הוא צריך להילחם עם עצמו כביכול, להתגבר ולהכניע את רצונו ("אתכפיא").

והנה האדם נידון בראש־השנה על המשכת אלקות שבו אם הוא ראוי להיות גילוי אלקות בנפשו והיינו לפי מעשיו בשנה שעברה, וזהו משפט לאלהי יעקב שבבחינת יעקב שיש בבחינת זו מלחמה צריך להתגבר על המונע ופעמים שהוא מנצח ולפעמים הוא מנוצח כי לאום מלאום יאמץ ולכן בזה יש משפט לאלהות שבו מה־שאין־כן בבחינת ישראל לי ראש שהוא בחינת בן ברא כרעא דאבוה שם הוא חוק ומזון.

עיקר המשפט שבו אנו נידונים בראש השנה הוא על "המשכת אלוקות" בתוכנו לשנה הבאה – כלומר, כמה ה' יהיה נוכח בתוך החיים שלנו, ואנו נידונים על פי מעשינו בשנה החולפת. זהו פירוש הפסוק "משפט לאלקי יעקב": המשפט הוא על כמה "אלקים" יהיה נוכח ומורגש בחיים שלנו. אלא שהמשפט הזה שייך רק בבחינת "יעקב" - מי שיש לו מלחמה בתוכו על המציאות של ה' בחיי היום־

יום שלו, וכמו במלחמה, לפעמים מנצח ולפעמים מפסיד. אצלו שייך משפט שבו יידון ויוכרע כמה יצליח להנכיח את ה׳ אצלו ולנצח בשנה הבאה. אבל אצל מי שהוא בבחינת "ישראל"־בן, הוא מרגיש את עצמו כחלק מה׳ לגמרי. ממילא ה׳ תמיד קיים ונוכח בחיים שלו, והוא לא צריך על כך משפט. עליו נאמר "כי חוק לישראל הוא" - חוק ומזון בתמידות.

> אך משפט איהו רחמי, שלכן נתקנו עשרת־ימי־תשובה ויום־כיפור לעורר רחמים רבים ובקשות סלח לנו להיות גילוי רצון העליון בנפשו כאדם שמבקש מחבירו למחול ולסלוח לו על מה שחטא נגדו, שעיקר בקשה זו להעלות לבבו ורצונו אליו שבשעת החטא היה מהופך פניו ממנו ולא היה לבו ורצונו עמו והמחילה הוא חזרת הרצון, כך מבקשים סלח לנו שאין הבקשה על יראת העונש אלא על גילוי הרצון שלא יהיה בהעלם והסתר פנים ולא יהיה גשמיות העולם מעלים כו'.

אלא שבאמת, גם בבחינת "ישראל" יש משפט, אך הוא מסוג אחר - משפט של "רחמים". יותר משהמעשה נגד ה׳ כואב ופוגע, כואב זה שהרצון של האדם סר מה׳ ופנה לדברים אחרים; כך גם אדם שלא עשה עברה ותמיד עשה את רצון ה׳ - אם רצון ה׳ לא היה גלוי וחשוב אצלו, יש בחינה של חיסרון. דוגמה טובה לכך היא אדם שפגע בחברו פיזית או מילולית ולאחר מכן מבקש סליחה וחברו סולח לו. מה שגורם לחבר לסלוח, למרות הפגיעה הקשה, הוא שהעיקר הוא הרצון והכוונה של הפוגע. ומאחר שהפוגע גילה שהוא רוצה בטובת הנפגע, לכן הוא מוכן לסלוח לו.

זהו משפט של "רחמים" - שהרצון של ה׳ יהיה גלוי אצלנו ולא יהיה בהעלם והסתר פנים מהעולם שמעלים את ה׳. לכן אנו מרבים בתפילה וברחמים, ובמיוחד בבקשת "סלח לנו" וכו׳ בימי עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, כדי שהרצון של ה׳ יהיה גלוי אצלנו, כמו אדם שסולח לחברו - בכך הוא מגלה לו שהרצון הפנימי שלו הוא להיות איתו בקשר של אהבה וחיבה.

"הוי׳ הוי׳"

> והתעוררות רחמנות זה הוא גם־כן בבחינת ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' דכתיב שני פעמים ופסיק טעמא בגווייהו מפני שהוי' האחד הוא בחינת ביטול העליון בבחינת הוי' העליון במקורו והוי' הב' היינו המשכת הביטול במקום היש שיהיה היש בטל לאין וזהו לאלקי יעקב אלקי הוא לשון המשכה כמו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב וגבי יעקב כתיב בתוספת וי"ו ואלקי כי הוי"ו הוא המשכה ונמשך כל־כך עד שביום־

הכיפורים לפני הוי' תטהרו למעלה מבחינת הוי' מדכתיב תטהרו מכלל שלא היה מתחלה טהור.

התעוררות הרחמים הזו במדרגה של 'ישראל', היא גם נקראת 'התעוררות י"ג מידות של רחמים' שבהם נאמר "ויעבור ה' על פניו - ויקרא ה' ה'". למרות שלכאורה אין כאן גילוי גדול יותר משם ה', כמו שיש במדרגה של 'יעקב' (שבה, כפי שביארנו, ה' 'עובר' ומגלה את רצונו העצמי שמעל שם ה' - המציאות הרגילה של העולם). במדרגה של 'ישראל' גם שייכת התעוררות י"ג המידות העליונות, וזאת משום שבי"ג המידות כתוב פעמיים שם ה' (ובין שני השמות יש 'טעם' שמפסיק): השם הראשון בא לבטא את הביטול העצמי של שם ה' כפי שהוא במקורו - וזוהי מדרגת הרחמים מצד 'ישראל'. שם ה' השני בא לבטא את המשכת הביטול לה' של ה'יש' - שזוהי מדרגת 'יעקב'.

ומכיוון שזוהי מדרגת יעקב, לכן גם בתפילת שמונה־עשרה בברכת אבות אנו אומרים "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב" - "ואלקי יעקב" עם וי"ו. יעקב עניינו הוא המשכה של הביטול לה' למטה, בעולם, כצורת הווי"ו שמורה על המשכה למטה.

ואנו "ממשיכים" ומגלים את ה' בראש השנה ולאחר מכן בעשרת ימי תשובה, עד שביום הכיפורים אנו מגיעים למדרגה של "לפני ה' תטהרו" - למעלה משם ה'. כאשר מעוררים את ה"לפני ה'", אז זוכים ל"תטהרו" - להיטהר מהעוונות שלנו.

וכך צריך לעורר למעלה מבחינת הנזכר־לעיל הגם דכתיב מקוה ישראל ה' והיינו שבבחינת הוי' הוא גם־כן מקוה לטהר כנזכר־לעיל מכל־מקום הכל לפי הדבר שצריך טהרה יש דבר קל שהוא נטהר בבחינת הנזכר־לעיל ויש דבר שאינו נטהר בבחינת זו רק צריך לעורר למעלה מעלה מבחינת הו י' שהוא לפני הוי' ומשם תטהרו ודי־למבין.

למרות שכתוב "מקוה ישראל ה'" - כלומר, ששם ה' גם מטהר - בכל זאת אנו צריכים את הטהרה של "לפני ה'". הדבר נובע מכך שיש דברים קלים שבהם מספיקה הטהרה של שם ה', ויש דברים חמורים יותר הדורשים את "לפני ה'" - למעלה משם ה'.

תקעו בחודש

לקוטי תורה – אדמו"ר הזקן

תקעו בחדש שופר כו'. פירוש בחדש זמן חידוש לבנה שמתחדשת בראש־חודש הוא ראש־השנה שאז הוא חידוש מעשה בראשית זה היום תחלת מעשיך כו'.

והנה בכ"ה באלול נברא העולם וראש־השנה הוא יום ו' לבריאת העולם יום בריאת אדם־הראשון, וצריך־להבין למה אין עושין ראש־השנה בזמן חידוש העולם ממש שהוא יום ראשון למעשה־בראשית.

אך דכתיב בראשית ברא אלקים אלקים מדת הצמצום שמתחלה עלה במחשבה לברוא במדת־הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת־הרחמים פירוש מתחלה היה מדת הדין מדת הצמצום לצמצם ולהעלים אור אין־סוף ברוך־הוא שכשמו כן הוא אין לו סוף כו' שיתגלה העולם ליש ודבר בפני־עצמו ונגלה ונראה לעיני בשר גשמי והוא ענין בראשית ברא שלשון ברא נופל על דבר שהוא נברא יש מאין.

ולכאורה אינו מובן שהרי אדרבה כולא קמיה כלא וכל מה שלמטה מטה הוא יותר נחשב אצלו לאין ממש וכל מה שלמעלה מעלה הוא יותר נחשב ליש כמו־שכתוב להנחיל אוהבי יש ולמה נקרא השתלשלות העולמות בשם בריאה יש מאין.

והענין הוא כמו־שכתוב כי שמש ומגן הוי' אלקים שהוי' הוא בבחינת מאור השמש עצמה ואלקים הוא בחינת מגן ומחסה שהוא להעלים ולהסתיר מאור גוף השמש בל יראה כי־אם בבחינת זיו והארה שאם לא היה המגן והמחסה לא היה השמש מאיר בבחינת זיו אלא זיו השמש היה בטל למקורו בגוף מאור השמש.

והיינו ענין חמה מנרתקה שעל־זה אמרו־רבותינו־זכרונם־לברכה לעתיד־לבוא הקדוש־ברוך־הוא מוציא חמה מנרתקה שהוא גילוי הוי' הוא אין־סוף ברוך־הוא בעצמו בלי מגן ומחסה המעלים ומסתיר כמו־שכתוב ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר שראיה זו הוא ראיה שכלית בהשגת אלקות, כי חכמים נקרא עיני העדה וכתיב כי עין בעין יראו בשוב ה' כו'.

שלא יהיה עוד העלם והסתר חומר הגשמי המכסה ומסתיר על הרוחניות אור ה' וקדושתו והם שמים וארץ גשמיים וכל אשר בם רק השמים החדשים וארץ החדשה אשר אני עושה וזהו בריאת שמים וארץ מאין ליש ממש דהיינו שיהיה גילוי הזיו בבחינת יש מאין ואפס ממש כשהיה במקורו שאז היה בטל ונכלל במקור המאור ואין עולה בשם אור וזיו כלל.

וכך היו כלולים כל העולמות והברואים במאצילם ברוך־הוא בבחינת העלם ויציאתם מהעלם אל הגילוי להיות גילוי העולמות והברואים בבחינת יש ודבר בפני־עצמו הוא בבחינת זיו והארה בלבד וכמו־שכתוב הודו על ארץ ושמים כו' יש מאין ממש.

ב. והנה מזה מובן ענין ירידת והשתלשלות העולמות שהוא ירידה גדולה למאד מבחינת ביטול והתכללות ממש באין־סוף ברוך־הוא עד שירדה פלאים להתלבש ולהשתלשל מעילה לעילה עד סוף כל המדרגות התחתונות בעשייה גשמיות וגופניות מעשה שמים וארץ וכל אשר עשה החומריות וגשמיות.

אך להבין למה היה כזאת ירידה גדולה לפניו יתברך הנה ידוע שירידה זו צורך עלייה היינו יתרון האור מן החושך דוקא שיומשך במקום חשך גשמי שהוא יש גמור ונפרד האור והזיו שלמעלה שהוא בחינת ביטול והתכללות באין־סוף ברוך־הוא שיהיה ביטול היש לבחינת אין הנמשך בתוכו.

ועל־זה אמרו־רבותינו־זכרונם־לברכה נתאווה הקדוש־ברוך־הוא להיות לו דירה בתחתונים פירוש בתחתונים הגם שאין לפניו יתברך מעלה ומטה אלא שתחתונים נקרא מקום היש ונתאוה להיו' לו שם דירה והשראה דהיינו להיות שם המשכת האין כדי שיהיה היש בטל לאין ונמשך בטול זה מעולם ועד עולם מדרגה אחר מדרגה עד שיומשך ביטול זה גם למטה להיות ביטול היש גם בעשייה הגשמיות.

וכללות המשכה זו הוא ביום ראש־השנה שבו שיר של יום ו' ה' מלך גאות לבש.

והענין כי הנה בחינת מלכותו יתברך הוא נקרא רק בחינת לבוש שנתלבש במדת גאות להיות מלך שמו נקרא כמו דאיתברך במדרש בי' לבושים

ברא הקדוש־ברוך־הוא את עולמו כו' שבריאת העולמות להיות גילוי יש מאין הוא במדת־הדין וצמצום כנזכר־לעיל והיינו בחינת לבוש כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה וצמצום האחרון הוא בחינת התגלות בחינת מלכותו יתברך אין מלך בלא עם.

והנה מלכותו נקרא מה שמקבלים מלכותו ברצון כמו־שכתוב שום תשים עליך מלך כי בלא רצון נקרא ממשלה וממשלתך בכל דור ודור. ולכן שיר של יום ו' ה' מלך שביום ברוא אדם־הראשון קיבל עליו ברצון עול מלכותו יתברך מה־שאין־כן בששת ימי המעשה היה רק בחינת ממשלה ולא היה גילוי מלכותו.

והנה קבלת מלכותו יתברך ברצון הוא ענין ביטול היש כענין וצבא השמים לך משתחוים כי ענין בחינת השתחוואה הוא בחינת הביטול.

ולכן עושים ראש־השנה ביום ו' ביום ברוא אדם־הראשון שאז היה התחלת גילוי מלכותו יתברך להיות היש בטל לאין, מה־שאין־כן חמשת ימי המעשה הראשונות היו רק סדר ההשתלשלות מאין ליש יהי אור יהי רקיע תדשא הארץ וכו' שהוא במדת הדין וצמצום בראשית ברא אלקים, אבל המשכת הביטול להיות היש בטל לאין נקרא שיתף עמו מדת־הרחמים והוא יחוד הוי' אלקים.

והיינו דרך כלל על ידי תורה ומצות אשר קדשנו במצותיו שהמצות יסודתן בהררי קדש עליון ונמשכו למטה להתלבש בענינים גשמיים צדקה תרומות ומעשרות להיות היש בטל לאין כו'.

כי המצות עיקרן הוא לעשותן בבחינת בטל רצונך סור מרע ועשה טוב לכוף את לבו הגשמי ולהכניע תחת יד הקדושה, וכן המצות עצמם הם בענינים גשמיים כמו ציצית של צמר כו' ונמשך בהן קדושה עליונה כדי שיהיו עניינים גשמיים ההם עולים ונכללים בקדושה גם־כן על־ידי המצוה ההיא.

ולכן אומרים בכל מצוה לשם יחוד קודשא־בריך־הוא ושכינתיה קודשא־בריך־הוא נקרא מה שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין ולית מחשבה תפיסא ביה וביטול ההשגה. ושכינתיה הוא שכינת עוזו ומלכותו המתלבשת בבחינת עלמין להחיותם ולהיות מהווה אותם מאין ליש יחוד זה נעשה על־ידי המצוה שהיא בעשייה גשמיות בחינת יש ובה נמשך

קדושה עליונה להיות היש בטל לאין והרי הם כלולים ומתיחדים ביחוד גמור ואמיתי היינו על־ידי האדם העושה אותן בבחינת ביטול רצונו למעלה מטבעו והרגלו להפוך את לבו מן הקצה אל הקצה שכל מה שלבו נוטה בטבעו לעשות לא יעשה ומה שלבו נוטה שלא לעשות יעשה שבזה ממשיך בחינת ביטול העליון יחוד הוי' ואלקים.

וזהו מצות צריכות כוונה שהמצות עצמן הם בחינת גוף והכוונה הוא בחינת נשמה והמצות עצמן הם קיום מצות המלך והם בחינת כלים ואברין דמלכא, והכוונה הוא מה שרוצה להמשיך יחוד העליון וביטול היש במצוה זו להיות יחוד הוי' ואלקים והוא בחינת נשמה המחיה את האיברים שהעיקר הוא החיות ואור אין־סוף ברוך־הוא הנמשך על ידי המצוה להיות היש בטל לאין רק המשכה זו להיות בא מכח אל הפועל מהעלם אל הגילוי הוא על ידי עשיית המצות בפועל ממש שהן הן הכלים שבהן נמשך האור והחיות מאור־אין־סוף ברוך־הוא כנודע.

ועל זה נאמר ואהבת את הוי' אלקיך כי מתחלה נאמר שמע ישראל הוי' אלקינו דרך כלל. ואחר כך דרך פרט להיות הוי' אלקיך לכל יחיד ויחיד לנוכח לפום מה דמשער בליביה בבחינת גילוי ותהיה האהבה והרצון בבחינת היה הוה ויהיה בבחינת ביטול היש הוא יהיה בבחינת אלקיך וגם תהיה בכל לבבך בשני יצריך ביצר־טוב וביצר־הרע כלומר שמחמת היצר־הרע שהוא המונע ומעכב תהיה האהבה יותר מזה, כמו אם יש מונע ומעכב להילוך מרוצת המים אזי המים מתגברין בהילוכן ומרוצתן ביתר שאת וכל האהבה והתשוקה הזאת היינו להיות הוי' בבחינת אלקיך בגילוי וביטול היש לאין בכל לבבך כו'.

וזהו תכלית כל התורה והמצות דרך כלל בכל ימי חיי האדם שהוא להמשיך בעסק התורה והמצות שעושה בבחינת ביטול הרצון למעלה ממדרגת טבעו ורצונו שבנפשו הבהמית כו'.

ג. אך הנה המשכה כללית נמשכה בכל ראש־השנה על כל השנה להיות המשכת הביטול בפרטיות בעסק התורה והמצות של כל השנה, שלכן נקרא ראש־השנה שהוא כמו הראש והמוח שממנה תוצאות והמשכות חיים לכל אברי הגוף, וכך בראש־השנה נמשך חיות לכל ימי השנה.

והנה כמו למשל האחד עומד למעלה ואחד עומד למטה ורוצים להתיחד צריך העליון לירד למטה ממדרגתו כמה מעלות והתחתון צריך לעלות ממדרגתו. כך כדי להמשיך המשכה עליונה מבחינת ביטול ליש כדי שיהיה היש בטל לאין צריך גם התחתון לעלות הוא נפשו ורוחו הבהמית כמו־שכתוב אם ישים אליו לבו כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח דהיינו להיות נפשו שוקקה בתשוקה וצמאון ליחוד וביטול זה והיינו בהיות האדם ממארי דחושבנא איך שירד פלאים ממקום כבודו יתברך שהרי נשמתו ונפשו היתה כלולה במאצילה ברוך־הוא ותרד פלאים בצמצומים רבים ועצומים עד שנתגשמה במאד והמשכיל יבין כמה מעלות ומדרגות בענין גשמיות ורוחניות וגם כמה מדרגות ברוחניות גבוה מעל גבוה עד רום המעלות ואין ערך לאין־סוף ברוך־הוא ואם־כן כמה רחוק הוא מאור פניו יתברך ועל־ידי־זה יעורר רחמים רבים ובכה תבכה נפשו.

ולכן איתא בכתבי האריז"ל כל מי שאינו בוכה בראש־השנה אזי אין נשמתו שלימה. ולכאורה מה ענין בכיה אל ראש־השנה. אך על־פי הנזכר־לעיל יובן שהבכיה היא לנשמתו דוקא שירדה ממקום כבודה ונתגשמה.

וזהו מים התחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא כדאיתא במדרש בשעה שהבדיל הקדוש־ברוך־הוא בין מים למים נקראים מים התחתונים בשם מי בוכים שבוכין על ירידתן בבחינת מים תחתונים וצועקין אנן בעינן למהוי קדם מלכא.

וזהו ענין תקיעת שופר תקיעה־שברים־תרועה־תקיעה תקיעה קול פשוט הוא בחינת התשוקה ברעותא דלבא ושברים תרועה אמרו בגמ' שהוא ענין גנוחי גנח וילולי יליל שהוא ענין הבכייה הנזכר־לעיל ונקרא שברים תרועה שעל ידם מתיש ומשבר כח הקליפות וסטרא־אחרא ותרועה הוא מלשון תרועם בשבט ברזל, וגם תרועה הוא מלשון רעותא דלבא כמו־שכתוב ותרועת מלך בו, שמחמת בכייה ורחמנות זו שלמטה מעורר למעלה רצון העליון בהתעוררות רח"ר העליונים ממקור הרחמים.

והן י"ג מדות הרחמים עליונים שבהם נאמר ויעבור ה' על פניו כו', פירוש ויעבור כאדם העובר ממקום למקום כך ויעבור הוי' מבחינת עליונה מאד שיתגלה על פניו פנים הם בחינת לבושים שמכסים ומסתירים ומצמצמים

אין־סוף ברוך־הוא בעצמו ובכבודו כי פנים הן עשרה שמות שאינן נמחקים לפי שהם בחינת שמות בחינת אותיות לכך הן לבושין שמכסין ומסתירין על אין־סוף ברוך־הוא בעצמו ובכבודו. אבל בהתעוררות י"ג מדת־הרחמים עליונים שבהן נאמר ויעבור ה' על פניו וכתיב יאר ה' פניו שיאר הפנים שלא יעלימו ולא יסתירו כבודו.

וכמו שיהיה לעתיד ונגלה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתקה אלא לעתיד יהיה זה בגשמיות ממש, וקיבול שכר שהוא למחר לקבל שכרם אבל היום לעשותם ברוחניות.

וסדר העבודה הקבועה בנפש האדם להיות גילוי זה ברוחניות בנפשו בעבודה תמה על ידי התעוררות הרחמנות בבכייה גנוחי גנח וילולי יליל כו'.

ועל־זה נאמר תקעו בחדש שופר כי התעוררות הרחמנות זה צריך בקול שופר דוקא ולא בקול אדם עצמו כי בבריאת האדם נאמר אחור וקדם צרתני אחור למעשה בראשית כו' ואינו מעורר כל־כך מדרגות עליונות של י"ג מדת־הרחמים כמו בקול שופר של בהמה ששרשה למעלה מעלה ממדרגות האדם אלא שנפלה למטה מטה מדרגת האדם כנודע.

ומזה נמשך בכסה ליום חגנו פירוש שמבחינת בכסה שהוא לשון התכסות והתעלמות אין־סוף ברוך־הוא בהתלבשות מטה מטה בבחינת עשייה גשמיות ועולם־הזה הגשמי נמשך להיות ליום חגנו פירוש חגנו מלשון אחוי ליה במחוג שהוא ענין גילוי עד שמראה עליו באצבע כמו שאמרו־רבותינו־זכרונם־לברכה עתיד הקדוש־ברוך־הוא לעשות מחול לצדיקים ומראין עליו באצבע ואומרים הנה אלקינו זה קוינו לו כו' שיהיה גילוי אלקותו יתברך בעולם ולא יהיה העולם מעלים כו'.

ד. כי חק לישראל הוא. חוק מלשון ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה וכן הטריפני לחם חוקי שהוא לשון מזון כלומר השפעה והמשכה לישראל פירוש כדי להיות בחינת ישראל לי ראש כמו שהרגל בטל להראש וכל מה שהראש רוצה הרגל עושה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם שאין לה רצון אחר זולתו. כך ישראל נקרא בנים למקום ברא כרעא דאבוה בחינת ביטול.

וענין משפט לאלהי יעקב היינו כי ישראל נקרא בחינת בן בני בכורי ויעקב נקרא בחינת עבד ופירוש שבחינת בן ברא כרעא דאבוה היינו בבחינת ביטול ממש כרגל לגבי הראש ועבדים היינו כשיש להם רצון אחר כמו עבד שהוא זר ונפרד רק שאף־על־פי־כן מקיים מצות אדונו אלא שהוא בבחינת מלחמה ויש מונע ומעכב עליו רק שהוא מתגבר ומכניע את־עצמו בבחינת אתכפיא מה־שאין־כן ישראל בבחינת אתהפכא ממש, ועיין־מה־שכתוב מזה בדיבור־המתחיל לא הביט און ביעקב.

והנה האדם נידון בראש־השנה על המשכת אלקות שבו אם הוא ראוי להיות גילוי אלקות בנפשו והיינו לפי מעשיו בשנה שעברה, וזהו משפט לאלהי יעקב שבבחינת יעקב שיש בבחינת זו מלחמה צריך להתגבר על המונע ופעמים שהוא מנצח ולפעמים הוא מנוצח כי לאום מלאום יאמץ ולכן בזה יש משפט לאלהות שבו מה־שאין־כן בבחינת ישראל לי ראש שהוא בחינת בן ברא כרעא דאבוה שם הוא חוק ומזון.

אך משפט איהו רחמי, שלכן נתקנו עשרת־ימי־תשובה ויום־כיפור לעורר רחמים רבים ובקשות סלח לנו להיות גילוי רצון העליון בנפשו כאדם שמבקש מחבירו למחול ולסלוח לו על מה שחטא נגדו, שעיקר בקשה זו להעלות לבבו ורצונו אליו שבשעת החטא היה מהופך פניו ממנו ולא היה לבו ורצונו עמו והמחילה הוא חזרת הרצון, כך מבקשים סלח לנו שאין הבקשה על יראת העונש אלא על גילוי הרצון שלא יהיה בהעלם והסתר פנים ולא יהיה גשמיות העולם מעלים כו'.

והתעוררות רחמנות זה הוא גם־כן בבחינת ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' דכתיב שני פעמים ופסיק טעמא בגווייהו מפני שהוי' האחד הוא בחינת ביטול העליון בבחינת הוי' העליון במקורו והוי' הב' היינו המשכת הביטול במקום היש שיהיה היש בטל לאין וזהו לאלקי יעקב אלקי הוא לשון המשכה כמו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב וגבי יעקב כתיב בתוספת וי"ו ואלקי כי הוי"ו הוא המשכה ונמשך כל־כך עד שביום־הכיפורים לפני הוי' תטהרו למעלה מבחינת הוי' מדכתיב תטהרו מכלל שלא היה מתחלה טהור.

וכך צריך לעורר למעלה מבחינת הנזכר־לעיל הגם דכתיב מקוה ישראל ה' והיינו שבבחינת הוי' הוא גם־כן מקוה לטהר כנזכר־לעיל מכל־מקום הכל לפי הדבר שצריך טהרה יש דבר קל שהוא נטהר בבחינת הנזכר־לעיל ויש דבר שאינו נטהר בבחינת זו רק צריך לעורר למעלה מעלה מבחינת הו י' שהוא לפני הוי' ומשם תטהרו ודי־למבין.

נקודה למחשבה:

במאמר מתבאר באריכות מהו עניין הצעקה הפנימית שמתעוררת בנו בתקיעת שופר - על מצבנו וריחוקנו מה', והביטוי של זה בבכי בימי ראש השנה כדברי האר"י הקדוש: שמי שלא בוכה בימי ר"ה אין נשמתו שלימה.

האדמוה"ז מקשר זאת למים: שה' ביום השני לבריאת העולם הפריד בין המים העליונים לתחתונים, והמדרש מתאר שכשה' הפריד את המים - המים התחתונים בכו וצעקו: 'אנן בעינן למהוי קדם מלכא' - אנו לא רוצים להיפרד מה' ולרדת למטה-לתחתונים.

המים, הם משל לחסד של ה' שיורד ממקום גבוה למקום נמוך - לברוא ולהחיות את העולם, וכל' הפס' "עולם חסד יבנה". החסד של ה' ובמשל- המים, הם בסיס ויסוד העולם כמו שכ' בפס' "כי הוא על ימים יסדה".

בשביל לברוא את העולם (-'לגלות את היבשה', מה שקרה ביום השלישי לבריאה) - ה' היה צריך להפריד בין המים העליונים לתחתונים, וליצור 'מרחב'־ מקום בו העולם יכול להיבראות. 'ההורדה' הזו וההפרדה של המים קרתה ע"י הגבורה של ה' - שה' כביכול 'צמצם' ופינה את עצמו, ע"י ש'הוריד' את חסדו־ המים למטה לתוך העולם הזה שפועל בהם 'להעלים' את המקור שלהם- ה'. ומכיוון שהחסד־המים (-שהם כאמור המציאות כולה הניזונת ומיוסדת על חסד ה') - אינם רוצים להיפרד מה', הם בוכים וצועקים: שהם לא רוצים להיפרד מה' ולהיראות כנפרדים ממנו.

ה'בכייה' הזו מורגשת ומוחשית במיוחד[5] - בים בו יש תמיד 'תנועה' וגלים שלא נחים לרגע, וכן במעיינות בהם יש נביעה שהיא כעין 'דופק' של חיים שמזרימה מים, שרומזת לתשוקה של המים לשוב למקורם- 'קמיה מלכא'. ובעצם אפשר לומר שעצם הירידה של המים־החסד לעולם יוצרת תנועה של 'חיים' כעין נשימה ודופק- ברצוא ושוב תמידי - רצוא למקור העליון האלקי, ושוב לעולם הזה למטה מכיוון שכך הוא רצון ה' (ממש כמו הנשמה: שחז"ל דורשים שכל נשימה ונשימה רוצה לשוב ליוצרה והקב"ה שולח מלאך שיחזירה לגוף). אלא שכמובן יש ב'חיים' האלו שנוצרים- גם הרבה 'בכייה' וצער מהריחוק מה'.

העבודה שלנו בכללי ובמיוחד בראש השנה - היא לחוש את ה'בכייה' והצעקה הקיומית של המציאות (וכן הנשמה שבקרבנו), שרחוקה מה' ומשתוקקת לחזור

---

5 'אודה ולא אבוש' שהדברים נכתבו עוד בעיצומם של ימי בין בזמנים ובהשראתם... ובהתאם לכך היו המחשבות שעלו לי סביב המאמר..

אליו ושתתגלה כבר מלכותו בה. וככל שנתעצם בתוכנו עם החוסר והכאב שלנו ושל כל המציאות, כך נזכה לראות את מלכות ה׳ בשנה הבאה והחדשה בהתגלות ממש כמו שיהיה לעתיד לבוא.

מה יהיה לעתיד לבוא? כתוב בנביא "בבכי יבואו ובתחנונים הובילם אל נחלי מים", כלומר אנו נבוא וניגאל מהגלות ע"י הבכייה, וה׳ ׳יוביל׳ אותנו אל ׳נחלי מים׳. נחלי מים הם לא סוערים ו׳בוכים׳ כמו הימים ומעיינות אלא יש בהם רגיעה ונחת, "מי השילוח ההולכים לאט", כשברור המקור שלהם, וכבר אין צורך ב׳תנועה׳ הבלתי פוסקת להזכיר את מקור מוצאם-ה׳. וזוהי הנבואה הכתובה בסוף יחזקאל "ונחל יצא מבית הוי׳" - יתבהר במציאות כולה השורש של ה׳ ה׳מנחנו על מי מנוחות׳.

יה"ר שנזכה השנה ש"ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו הוי׳ אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", אכי"ר.

הלימוד בחוברת זו מוקדש:

לרפואתו השלימה של

מו"ר הרב **שניאור זלמן מרדכי**

בן **שיינא נעטל** שליט"א

לעילוי נשמת

הרב **בנימין דוב** בן **טוביה** זצ"ל

להקדשות נוספות ותרומות -

0556780495

הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

אתה שומע את זה?

הנשמה צועקת בפנים.

גם המים התחתונים בוכים וצועקים. הם רוצים להשאר קרוב לה', בלי פירוד ממנו.

השופר מזכיר לנו את הצעקות האלה ומחבר אותנו לכאב וצעקת הנשמה שרוצה לחיות את מציאות ה' ומלכותו בגילוי.

במאמר מופלא אדמו"ר הזקן מסביר לנו איך לשמוע ולהתחבר לצעקות האלה וכך להמליך את ה' בראש השנה.